

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében

Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén

az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék

az MTA Közgazdaságtudományi Intézet

és a Balassi Kiadó

közreműködésével

Készítette: Kőhegyi Gergely, Kutrovácz Gábor, Margitay Tihamér, Láng

Benedek, Tanács János és Zemplén Gábor

Szakmai felelős: Kőhegyi Gergely

2011. január

9. hét

Vita a közgazdaságtan módszertanáról

Készítette: Kőhegyi Gergely, Kutrovácz Gábor, Margitay Tihamér,
Láng Benedek, Tanács János és Zemplén Gábor

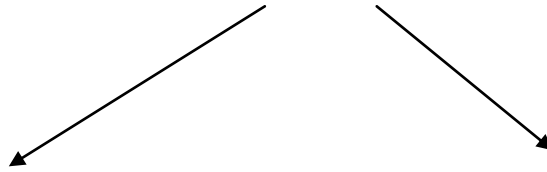
Szakmai felelős: Kőhegyi Gergely

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A pozitív és normatív közgazdaságtan elválasztása (utalás: Neville Keynesre):
- Pozitív közgazdaságtan (független bármilyen etikai megfontolástól): Azzal foglalkozik „ami van”:
 - „A pozitív közgazdaságtan az általánosításoknak egy olyan rendszerét tartalmazza, ami lehetővé teszi, hogy helyesen írassuk le bármilyen környezeti változás hatását; teljesítménye pedig előrejelzései pontosságán és tényekkel való összhangján múlik.”
- Normatív közgazdaságtan: Azzal foglalkozik, „aminek lennie kell”.
- A pozitív és normatív közgazdaságtan elválasztása (utalás: Neville Keynesre):
- Nincs lényegi különbség a természet- és társadalomtudományok között. Nem számít igazán, hogy
 - a társadalomtudomány az emberek közti kapcsolatokat vizsgálja,
 - a kutató része a kutatás tárgyának (utalás a Heisenberg-féle határozatlansági relációra és Gödel nem-teljességi tételeire),
- nincsenek kísérletek (később hozza fel).

- Megjegyzés: Ma már vannak!
- Sok vita forrása a pozitív és normatív közgazdaságtan összekeverése,
- DE a gazdaságpolitikai viták (a nyugati világban) elsősorban a pozitív következményekre vonatkozó nézetkülönbségekből adódnak (a poz. tud. fejlődésével kiküszöbölhető lesz).
- Pl. bérminimum törvények, ár-, bér- és vámkontroll, szakszervezetek szerepe.
- A pozitív közgazdaságtan:
 - „A pozitív közgazdaságtan végső célja, hogy olyan „elméleteket”, illetve hipotéziseket alkosson, amelyek a még meg nem figyelt jelenségekre vonatkoznak, értelmesek, tartalmasak, azaz (nem közhelyszerű) előrejelzéseket tartalmaznak. Az ilyen elmélet általában két összetevő komplex elegye. Egyrészt egy nyelv, amely az érvelés rendszerezett és jól szervezett módszereinek kialakítására hivatott. Másrészt alapvető hipotézisek összességéé, amely a bonyolult világ lényeges elemeinek kiemelésére hivatott.”

M. Friedman: A pozitív közgazdaságtan

- Nyelv:
- Tautológiák halmaza
- Nincs „szubsztanciális tartalma”
- Katalógusrendszer
- Feladata az empirikus anyag (adatok) rendszerezése
- Tisztán megfogalmazott kategóriák (rovatok, alrovatok)

- Hipotézisek:
 - Szubsztanciális hipotézisek összessége
 - Érvényességének egyedüli releváns próbája: tapasztalat
 - A tapasztalati tények sohasem igazolhatják, csak cáfolhatják

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A feltevések szerepe
- Pl. Gravitációs gyorsulás LÉGÜRES térben: $s=0,5 \times gt^2$
- Pl. Fák levelei
- Pl. Biliárdjátékos
- Pl. Hozammaximalizálás
- A logikai konzisztencia minimális elvárás
- A feltevések „nem játszanak szerepet a feltételek specifikálásában”!
- A feltevések szerepe
- Az elméletek kifejezhetők több különböző feltevés segítségével
- Fák és levelek

- Vonal az euklideszi geometriában
- Feltevések szerepe az elmélettesztelésben
- Csak olyan feltevés tesztelhető, amely maga is lehet következmény (premissza-konklúzió felcserélés által).

- Gazdasági problémákra vonatkozó következmények (metodológiai javaslatok)
- Pontosán kell dokumentálni az elmélet következményeinek és a tapasztalatnak az összevetését.
- Ne keverjük a leírási pontosságot az analitikus relevanciával!
- Pl. Tökéletes verseny és a monopólium marshalli fogalmai versus tökéletlen verseny (monopolisztikus verseny) elméletei.
- Meggondolandó kérdések
 - Alapvető kategóriák
 - Empirikus ellenőrzés = realizmus?
 - Empirikus aluldetermináltság?
 - „Mélyebben fekvő struktúrák feltárása”?
 - A tudományos nyelv versus hipotézisek?

Vita a módszertanról

- Az American Economic Association 1962. december 27-29-ei ülése
- Témakör: „A metodológia problémái”
- Előadás: Ernest Nagel, „Assumption in Economic Theory” címmel
 - Védelmébe veszi a Friedma-tanulmányt („A pozitív közgazdaságtan módszertana”)

P. A. Samuelson: A metodológia problémái

- „F-Twist”-nek nevezi Friedman elméletét – mert reméli, hogy ez csak félreértelmezése a szándékának.
 - F-csavar
 - Egy elmélet vindikálható, ha néhány következtetése empirikusan érvényes.
 - Az elmélet vagy az előfeltevéseinek az irrealitása lényegtelen érvényessége és értéke szempontjából.
 - Sőt, még tovább megy, és azt állítja:
 - Ha az elmélet tartalma és előfeltevései irreálisak → az az elmélet érdeme.
 - Mit érünk az elméletalkotással, ha a bonyolult valóságot nem valami egyszerűbbel magyarázzuk?
 - Alapvető tévedés Friedmannál:
 - A ténybeli pontatlanság értelmében vett irrealitás az elmélet hibája.
 - Egy filozófus vagy természettudós számára az F-csavar nem jelent sokat, de egy közgazdász számára érvényessége lényeges kérdés.
1. Definiáljunk egy elméletet (**B**), amely valamit állít a megfigyelhető valóságról.
 2. Friedman egy olvasójának megbocsátható lenne az a csúsztatás, hogy úgy gondolja, **B**-nek vannak következményei (**C**).
 3. Ezen olvasónak szintén megbocsátható lenne, ha úgy hinné: ha **B**-nek vannak következményei (**C**), vannak előzményei (**A**) is.
 4. Friedman szerint: **C** tapasztalati realizmusa a fontos. Ha **C** tapasztalatilag érvényes → **B** fontos, akkor is, ha **A** tapasztalatilag nem érvényes.
 5. Ha **C** a **B** következményeinek halmaza, akkor $C \equiv B$
Az előfeltevések halmaza, amelyből **B** következik, azonos **B**-vel.

- Ha **A**-t így értelmezzük \rightarrow **A** realizmusa nem különbözhet **B** (elmélet) és **C** (következmény) realizmusától.
6. Vegyük **C** egy valódi részhalmazát, amely **B** néhány implikációját tartalmazza, ez legyen **C-**.
- Vegyük az előfeltevések egy kibővített halmazát, amely **A**-t valódi részhalmazként tartalmazza \rightarrow implikálja **A**-t, így **B**-t, **C**-t és „**C-**”-t is. De azt **A** nem teljesen implikálja, ez legyen: **A+**.
7. Tegyük fel, hogy **C**-nek teljes tapasztalati érvényessége van.
- Álljunk ki ezen állítás mellett illetve a **B** elmélet és az **A** előfeltételezés mellett.
8. Akkor **A+** ($A+ \equiv B+ \equiv C+$) mellett nem állhatunk ki, hacsak tartalma nem érvényes tapasztalatilag.
- Ha **C+** azon része, amely nincs **C**-ben, irreális \rightarrow ebben **A+** a hibás.
- Ha „**A+**”-nak csak az **A** részhalmaza érvényes \rightarrow (**A+**)–(**A**), és **A+** rossznak minősítendő.
9. **C-** tapasztalati érvényessége önmagában nem világítja meg azt, hogy $A \equiv B \equiv C$
10. Összetett tényekre szabályosságot erőltetni hiba, ha ott nincs szabályosság.
11. A jó tudomány azokat a szabályosságokat és egyszerű tényeket veszi alapul, amelyek a valóságban megtalálhatók.
12. Régi csillagászok: ep ciklusok versus tökéletes körök.
- Tapasztalat: A természet egyszerűséget jelez, csak észre kell vennünk.
 - Az absztrakt modellek olykor hasznosak lehetnek a szabályosságok keresésében, azonban sokszor félrevezetőek.
 - E pszichológiai hasznosság nem egyenlő a tapasztalati érvényességgel.
 - Absztrakt modell = építkezésen használt állványzat.
 - Ha az absztrakt modellek tapasztalatilag hamis elemeket tartalmaznak, akkor ki kell dobni a modellt és nem elfedni a hibáit!